

MARTÍ BOADA

A pocs quilòmetres de la gran ciutat i la seva àrea d'influència, el Montseny es mostra sovint com un gran espai on tot és permès. Res més lluny de la realitat. La fragilitat d'aquests paratges els ha portat a nivells d'empobriment realment preocupants.

El massís del Montseny, una preservació mal entesa

La gran diversitat del medi natural fa del Montseny una muntanya ideal, única en el nostre país, per a ser reconeguda i respectada com a parc o paratge natural...

Dr. Lluís Solé Sabarís, 1964

MARTÍ BOADA i JUNCÀ

Els valors naturals del massís del Montseny han estat a bastament descrits per diversos autors; no tant els culturals i històrics, si és que són separables. Sens dubte la seva rellevància es posa de manifest per l'excel·lent interès que li han dedicat diversos estudiosos i investigadors. Un recent estudi en aquest sentit —BOADA 1989— revela que el nombre d'investigadors que han efectuat treballs de recerca en el massís de manera sostinguda amb resultat de publicació o obra important supera els cent setanta, en un arc iniciat

amb l'obra publicada l'any 1600 per Pere Gil. A més dels treballs de caràcter científic, són també excepcionals els treballs literaris, pedagògics i divulgatius sorgits a redòs de la *Muntanya d'ametistes*. Darre-rament —BOADA-ROSELL 1990—, han efectuat una recerca bibliogràfica que dona una xifra oberta de prop de mil cinc-cents títols, quantitat que sorpren- gué els propis autors. Una primera estimació, doncs, fa pensar que ens trobem amb una bibliografia excepcional, de les més altes que es coneixen, amb uns quatre títols per km². Com es veurà, tot aquest extraordinari pòsit informatiu i documental no és ni

de bon tros garant de protecció i de gestió correcta i eficient del patrimoni natural i cultural.

El medi natural

El Montseny és el massís més enlairat de la serralada pre-litoral i un dels més alts de la Catalunya no pirinenca. Assoleix 1713 m al turó de l'Home, 1706 a les Agudes i 1693 al Matagalls. Té una superfície aproximada d'uns 400 km². Les coordenades geogràfiques del turó de l'Home són: 41° 46' 33" lat. N; 2° 26' 6" long. E Gr. El substrat rocós és majoritàriament de caràcter silícic.

En el conjunt de la regió es troben de manera diversa representants biològics de les tres regions biogeogràfiques que configuren el mapa natural de l'Europa occidental. De les parts basals fins aproximadament la cota 900, variable tanmateix segons l'orientació, hi ha a bastament representada la regió mediterrània, sens dubte la que presenta més diversitat biològica. A partir d'aquesta fins a la cota 1600, hom hi troba representats elements corològics eurosiberians, propis de la província centreeuropea, i en els cims culminals hi ha espècies (poques) vegetals i animals pròpies de la regió boreo-alpina.

La diversitat ambiental comporta diversitat biològica. Pel que fa al poblament faunístic presenta dues menes de valors. Un lligat a la seva situació geogràfica i l'altre referit a la diversitat regional.

En el primer cas és especialment rellevant que en una zona de les més denses demogràficament i amb més alteració ambiental del país hi hagi un rebost faunístic de dues-centes setanta-tres espècies d'animals vertebrats. Podem parlar d'efecte

rebuig per a un important contingent d'espècies, moltes d'elles anodines, que antany havien presentat una àmplia distribució en el conjunt del país, empobrit per les modernes perturbacions medioambientals. En l'aspecte de la diversitat biogeogràfica, hi ha espècies d'àrees de distribució septentrional que tenen al massís el seu límit més meridional de cria, com la mallerenga d'aigua, el pinsà borroner, l'escorxador, la becada, el reietó, etc. D'altres afegeixen a aquest valor distribucional un altre de ben singular lligat a l'aïllament multiseccular que sembla haver provocat formes rares, com la granota roja, el tritó pirinenc i la musaranya de muntanya.

El nombre d'invertebrats endèmics coneguts és d'una quinzena, com el petit caràbid, *Steropus catalanicus*, —trobat també recentment al massís veí del Montnegre—, amb una dotzena d'observacions des que va ser descrit. Destaquen, tanmateix, tricòpters: *Notidobia sagarri* i *Synagapetus serotinus*; tres colèmbols: *Protaphorura quercetana*, *Protaphorua montana* i *Lepidocyrtus montsenienseis*. El coleòpter cavernícola *Speonomus canyellesi*, amb una fràgil localitat en un petit avenc de la riera de Gualba, diversos coleòpters buprèstids, dos ortòpters: *Ctenodecticus masferrerii* i *Omocestus antigae*, i un lepidòpter satírid: *Erebia epistygne*.

Quant a flora briològica s'han inventariat tres-cents vint-i-nou tàxons (86 hepàtiques i 243 moltes) (CASAS 1959). La flora líquènica de l'alt Montseny ha donat 201 tàxons (HLADUN 1985). Els inventaris de flora superior són encara incomplets, amb uns mil cinc-cents tàxons (FONT i QUER 1918), dels quals hi ha algunes formes endèmiques; la més coneguda és l'herba de sant Segimon, *Saxifraga vayredana*.

El medi humà

No cal dir que el Montseny i els seus paisatges, com tots els paisatges del país, són una conseqüència inseparable de les relacions que hi ha mantingut l'home. Avui el sosteniment d'aquests sistemes naturals passa sens dubte pel bon coneixement de quines han estat aquestes relacions històricament interactuants cara al propi equilibri ecològic, tot entenent que l'home en llurs diverses manifestacions n'ha format part com a espècie actuant. La seva supressió sobtada o bé llurs canvis d'ús o d'actitud en aquestes relacions poden contribuir a una greu perturbació —de fet ja està passant— pel que fa al seu funcionament i dinàmica. Cal una forta sensibilitat eco-antròpica pel sosteniment del fràgil equilibri d'aquestes biocenosis de muntanya, on l'home, reiterem, n'ha format part integrada.

El magnífic santuari de sant Segimon constitueix un bon exemple de l'estat llastimós i d'abandó en què es troba gran part del patrimoni arquitectònic i cultural del Montseny. A la fi del s. XX encara perduren al Montseny pràctiques tradicionals com l'engrunament a mà del moresc. A la foto, en Josep de can Grau.

És per això que donem una especial significació a la figura de l'home del Montseny, com a protagonista essencial en els processos ecològics del massís. Car d'aquest inseparable binomi home-muntanya n'han resultat els actuals paisatges. De la seva presència multiseccular, dia a dia, no de manera culta o ocasional, s'ha forjat una fracció d'història i cultura molt important que mereix, si més no, un fort respecte.

Tot fa pensar que els primers poblaments al massís, entenent aquest òbviament com un tot (alt i baix Montseny), s'hi assentaren després del desgel del darrer període fred del Würm, que al massís en forma de periglaciariisme s'hi manifestà, segons LLOBET, de manera notòria fins aproximadament a la cota 600, en els vessants més meridionals. Tanmateix, els testimonis de poblaments més reculats són relativament recents; els més coneguts són la muralla ibèrica del turó de mont Gros al Brull, el poblat de Samalús, els dòlmens de l'Avencó, els de Montclús i els de Montsoriu, on s'han trobat jaciments amb restes i materials de diversa mena, estudiats per diferents arqueòlegs (ESTRADA, VILA, RUEDA, etc.). Un altre interessant testimoni arqueològic és l'estela cèltica de la sitja del Llop, a la Calma.

Tanmateix, al procés de feudalització, sobretot en la seva època final, sembla correspondre el període més important de colonització del massís, particularment en les seves zones mitjanes i altes. Segons PANAREDA, documentant-se en el fogatge de 1515, sols hi ha tres masies per sobre dels 1000 metres, totes elles a la Calma: el Bellit, el Bellver i l'Agustí. Creiem, però, que escampades arreu del massís, hi tingueren una forta implantació d'altres construccions menors, per allotjar un poblament silvo-pastoral estable i amb escassos recursos, i d'altre estacional que s'hi instal·lava rotativament per realitzar tasques productives, particularment, no sempre, en períodes de bonança climàtica. Són encara visibles arreu de la muntanya vestigis de barraques i cabanes de pastor, de bosquerol i de carboner. La seva estructura, basada principalment en materials vegetals, explica l'escassa conservació i els pocs testimonis restants a l'embat del temps. Les restes de més envergadura les hem localitzat al turó del Massaners, de les quals en queda una base de pedra de 6 x 2,5 m. L'origen d'aquest tipus de construcció ha de ser de cultures remotes i les hem pogut veure en diversos paisatges forestals perifèrics. Prudenci Bertrana les eleva a una categoria arquitectònica extrema en les seves *Proses bàrbares*. Al Montseny, es caracteritzen per presentar una base rectangular de pedra, l'estructura o costellam pot ser de faig o alzina, preferentment de boscall de ginebró, amb forma d'angle enforçat a la part de l'entrada, per anar a descansar en pen-

MARTÍ BOADA

dent en un marge o roca plana. La teulada o sostre presenta una base teixida amb ginestell, coberta de terra fina o «fagell» (terra de carboneres). A l'entrada, en un costat, hi ha un rústec tiratge per al foc i una gran socó anomenat «agutzil»; a les vores fins al fons hi ha el jaç, normalment de falguera; l'entrada es tapa amb un costal o feixina de bruc o brancatge d'altra mena. Les reduïdes dimensions de l'habitatge s'explicarien per la funció estrictament d'ajoc que tenien, car sols eren emprades per dormir i per a l'aixopluc ocasional. L'estudi d'aquesta rústica arquitectura i dels seus aspectes socials és poc coneguda, atesa la dificultat de prospectiva, pels seus protagonistes sense cultura escrita significativa i per les restes arquitectòniques tan fungibles com la seva història.

És evident, tanmateix, que les activitats productives principals del poblament humà del massís, anteriors a la revolució

El foment del Parc Natural del Montseny com a espai d'esbarjo i d'ús social —mancat a la vegada de qualsevol criteri de gestió—, ha portat a un greu deteriorament de les seves comunitats naturals. Vegeu la carretera de Santa Fe, completament col·lapsada, un diumenge amb neu.

MARTÍ BOADA

L'excel·lent bellesa de l'orquídia *Orchis mascula* fa que sigui objecte de recolleccions disbauxades.

MARTÍ BOADA

L'herba de Sant Segimon (*Saxifraga vayredana*) és ben segur la més singular de les plantes montsenyenes.

industrial, han anat lligades de manera preponderant a les activitats de caràcter extractiu, sobretot relacionades amb l'explotació forestal, altrament aquests tan notoris com diversificats. Sols a nivell d'arbres s'han inventariat setanta-vuit espècies (BOADA 1988). Actualment les activitats forestals amb els consegüents canvis i transformacions socials que han operat a la regió continuen essent una pràctica important en els municipis d'economia més rural.

Especial significació ha tingut també la ramaderia, sobretot el bestiar de llana, el qual sembla que fou una activitat important dels primers poblements ibers de la zona. Ben segur que foren els protagonistes de les primeres rompudes i artigueigs, en perjudici dels boscos. En realitat la ramaderia, l'agricultura i l'activitat forestal han coexistit amb les diverses estructures i distribucions històriques de la propietat. La pagesia del mig i alt Montseny, de manera estacional i rotativa, ha combinat les tres activitats. Normalment, a l'hivern, els homes forts de la casa s'han dedicat a les tasques de bosc, com fer campanyes de llenya, carbó, arrencar soques de bruc, fer feixines i costals, abastar pinyes... i en arribar la primavera s'han dedicat més intensament a les tasques camperoles. Són diversos els oficis i feines de bosc que

hem pogut documentar, sovint acompanyades de migracions que podríem anomenar d'especialització. Cas dels formaires i esclopaires de la Vall d'en Bas, els carboners cerdans o els carboners de rabassa tortosins.

D'altres activitats remarcables han estat la indústria del glaç i la de la neu. La primera va persistir a la Vall de l'Avencó fins als anys quaranta, i la segona fins a l'entrada de segle. Fins a la darrerria del segle XVIII, perdurà una important indústria d'explotació d'ametistes. La transhumància de ramats pirinencs ha estat significativa fins a les acaballes dels anys cinquanta, procedents de diverses poblacions com Josa de Cadí, Bruguera, Ribes de Freser, etc. En els darrers anys hi ha hagut una forta ruptura i uns canvis d'ús molt grans, esdevenint un centre de lleure i oci, amb activitats que van del lleure primari als usos pedagògics, que de manera diversa s'escampen per tot el massís. Velles cases o masies transformades en escoles de natura, granges escoles, d'altres reconvertides en restaurants de masses, segones residències, ruïnes i poques dedicades a activitats del camp.

Les diverses activitats seculares del poblament han anat, sens dubte, forjant una cosmologia, unes formes de vida, que ens han d'ajudar a entendre, no en un sentit tancat o anacrònic, la dinàmica i el funcionament de totes les variants de paisatge del massís, sobretot en els aspectes més sensibles als canvis d'ús, en aquest cas de manera especial, el poblament animal, que tal vegada és el primer indicador de l'inici d'un desequilibri.

Aspectes perceptibles de la vida de l'home a les parts mitjanes i altes del massís, presenten enguany una imatge d'abandó i de ruïna que posen de manifest la inexistència absoluta de cap criteri de gestió del patrimoni arquitectònic de la cultura del massís. Fa molts anys que s'ha demanat el suport per a la realització del que seria una premissa elemental en qualsevol gestió, un inventari arqueològic i arquitectònic, avui inexistent. Prop de

L'esparver (*Accipiter nisus*), com la resta dels rapinyaires que nidifiquen al Montseny, es troba en l'actualitat en una fase de preocupant regressió. Tot i mantenir encara una bona població a la zona, la salamandra (*Salamandra salamandra*) pateix de manera dramàtica els efectes de la circulació de vehicles. Una dada: a la primavera del 1987, en un sol matí, hom comptabilitzà 42 exemplars esclafats en un tram de 16 Km, a la zona d'accés a Santa Fe.

MARTÍ BOADA

RAMON FORTIÀ

dues-centes fonts escampades es troben en llur majoria en estat d'abandó, moltes irreversiblement perdudes. Algunes amb forta implantació popular com les de Passavets, Briançó, Frare Miquel, són un autèntic monument a la deixadesa. L'any 1980 es constituí un grup de restauració de fonts que no trobà cap tipus de suport. Camins amb dret de pas públic: ramaders, d'abast, de sagraments, de creu, careners, prenyats d'història amb una interessant arquitectura de paret seca i enllosats. Una quarantena de poues de neu i diversos poues de glaç enterrats en la desídia més gran. Feixes ermes, cases en runa, cabanes i corrals. Una cinquantena de races de fruiters de muntanya, que ja al segle XVIII, meravellaren per la seva diversitat al viatger Zamora en visitar la regió, perdent-se inexorablement.

La protecció del patrimoni natural

Vint anys d'observació sostinguda i de treball de camp continuat ens permeten d'afirmar, amb pregona preocupació, que al Parc Natural del Montseny el patrimoni natural —sobretot pel que fa a les seves singularitats i a les seves poblacions més particulars, raó d'ésser essencial de qualsevol acció de preservació— és inexistent. Hem vist en aquests darrers anys de foment del seu nou ús social i massiu, com han anat minvant les seves poblacions més sensibles i com inexorablement el patrimoni natural menys aparent i més genuí s'ha anat delmant de manera creixent i sense cap precedent en la història del massís, mentre paradoxalment s'ha donat una imatge de seriositat i professionalitat exempta de qualsevol crítica o suspicàcia.

L'any 1986 vam fer una cartografia d'urgència de localitats singulars o excepcionals de la flora i de la fauna del massís davant l'empobriment i fins i tot amb risc de desaparició d'algunes de les espècies. Granota roja, població estimada en menys d'un miler d'efectius (Pascual et Montori

1983), amb una sola àrea de cria, en vies de colmatació i amb una creixent contaminació del medi aquàtic, sotmesa a una depredació escolar i furtiva. Cap mesura presa, actualment en regressió creixent, probablement en fase terminal. Tritó pirinenc, població vestigial ubicada en les colades periglaciars, portadora d'informació genètica excepcional (estivació, inversió de cicle, reducció de tamany), localitat descoberta estudiada l'any 1980 (Pascual, Montori, Boada) amb un centenar d'efectius. Actualment les dues localitats conegudes es poden considerar extintes, amb un màxim de deu individus (Boada 1989). Llangardaix verd, una població excepcional d'aquest singular saurí, amb dotze localitzacions l'any 1986, enguany almenys dues (pla del Trompo i la Fabriqueta) perdudes. Tritó jaspiat, amb sis localitats documentades l'any 1986, almenys dues extintes a hores d'ara (estanyol de Santa Fe i amorriador del corral d'en Perera). Musaranya de muntanya, dues soles localitats esmentades, la de Santa Fe profundament alterada i cap més cita des de l'any 1981. Colònies de rat penat de ferradura (*Rinolophus hipposiderus* i *Rinolophus ferrum equinum*), a la vall de la Castanya: cap mesura de protecció en unes poblacions úniques i excepcionals. Llebre, tretze jaços localitzats el 1986, una àrea de cria i refugi excepcional a la zona de reserva integral de l'avesosa de Passavets, on almenys fins a la temporada de caça 1988-89 era zona de caça lliure!, i s'hi practicava fins aquestes dates de manera habitual sobre un poblament en regressió sostingut als darrers anys. Rata esquirolera, tres localitzacions. Astor, dues localitats de cria. Esparver, sis localitats de cria, tres d'elles depredades per furtius. Aligot, una àrea de cria, niu exhaurit l'any 1985. Falcó pelegrí, dues àrees de cria, una d'elles exhaurida i malograda l'any 1982. Una àrea de cria d'esparver ros (xoriguer). Duc, dues àrees de cria, una extinta l'any 1980, al sot del Malpàs. Merla d'aigua, dues àrees de cria. Merla roquera, dues àrees de cria. Pinsà borroner, dues àrees de cria, i corb, qua-

El simpàtic pit-roig (*Erithacus rubecula*) es veu afectat per la recollecció indiscriminada de plantes silvestres, les quals constitueixen part important de la seva dieta durant els mesos més freds. La granota roja (*Rana temporaria*) troba al Montseny el límit més meridional de la seva àrea de distribució. La seva situació, a hores d'ara, pot qualificar-se com de crítica, possiblement ja en fase terminal.

RAMON FORTIÀ

RAMON FORTIÀ

Cronologia del Montseny

1881

El Montseny, camp oficial de les activitats de l'Associació d'Excursions Catalana.

1921

Ignasi de Sagarra, després d'un inventari de les riqueses naturals de la Muntanya, proposa la creació del Parc Nacional del Montseny.

1922

Proposta, a càrrec del gran botànic Pius Font i Quer, de Parc Nacional del Montseny, a la Mancomunitat de Catalunya.

1928

A Estocolm, Alfons XIII signa un decret reial de protecció del massís del Montseny i es crea el Patronat de la Muntanya del Montseny.

1932

Els germans Rubió i Tudurí estructuren el «Regional Planning», en el

qual inclouen el Montseny com a espai natural a preservar.

1963

Aprovació ministerial d'un catàleg de parcs naturals, en el qual s'inclou el massís del Montseny.

1971

Encàrrec de l'estudi de delimitació del Parc Natural del Montseny.

1976

El Patronat de la Muntanya del Montseny informa favorablement sobre el pla especial del parc natural del Montseny.

1977

Aprovació definitiva del pla especial del Parc Natural del Montseny.

1978

La UNESCO acorda declarar el Montseny «Reserva de la Biosfera» (la primera de tot l'Estat espanyol).

tre àrees de cria, un adult abatut a roca Penitenta (1988).

En un informe del mateix any s'indica ven els endemismes zoològics, alguns d'ells d'una fragilitat extraordinària, a remarcar el coleòpter, *Speonomus canyellesi*, del qual sols es coneix una localitat, un petit i solitari avenc de deu metres al costat mateix d'una pedrera on hi ha una forta activitat industrial, sobre la qual no hi ha cap mesura de protecció. Al mateix any donàvem una llista d'espècies i una estimació de la població en alarmanant regressió: anguila, tritó pirinenc, granota roja, astor, esparver, aligot, àliga marcenea, falcó pelegrí, esparver ros (xoriquer), guatlla, duc, merla d'aigua, corb, llebre, rata sellarda, rata esquirolera, rata d'aigua, gat salvatge i llúdria. Almenys dues d'elles es poden donar actualment per extintes al massís. A part es troben en fase regressiva o d'empobriment notori una llista llarguíssima en relació amb l'actual massificació del massís, amb dispersió descontrolada i amb hàbits diferenciats enfront la fauna del poblament humà tradicional. Recol·lecció lúdica (fetitxisme), científica, pedagògica. Reaccions de por i fàstic enfront, sobretot, dels rèptils i amfibis, amb agressions cruentes. Traumatisme viari molt important per a les poblacions d'ofidis, de salamandra, de gripaus, llangardaix comú, atrets pel factor tèrmic, altres sucumbeixen pel factor tròfic, com l'erició, el pit-roig, etc.

Altre factor notori és el trepig massiu de la fullaraca, les pedres i altres formes de moviment d'aquestes, i en darrer terme la pèrdua de tranquil·litat ambiental.

La manca de mesures de protecció i de recomanacions enfront de l'allau de tota mena de visitants sense cap ordenació d'aquest flux de visites, porten a un delme imparabile de poblacions, fins als anys setanta relativament comuns. És el cas de la xixel·la, el mussol banyut, griva, alosa, cotoliu, gripau comú, gripau corredor, tòtil, gripauet, etc.

El mateix treball indicava un inventari de localitats singulars i excepcionals de flora amb risc per a la seva persistència. Quatre localitats de baladre, cinc de genciana groga, una de corona de reina (*Saxifraga aizoon*), dues d'orella d'ós damunt de substrate granític, una de falguera reial, tres de *Blechnum spicant*, una de boixerola, dues de bàlec, cinc d'elhèbor verd, una de cirerola, quatre d'*Alchemilla apina* i *flavellata*, dues de corner, una de tisorettes, tres d'estepó, dues de ciguda, cinc de nabiu, tres de pota de gat, dues d'all victorial, tres de tulipa, tres de lliri de neu, una de lliri groc, cinc de *Luzula nivea*, dues de *Neottia nidus-avis*, tres d'*Orchis maculata*, vuit de grandalla, dues de boga, tres de marcòlic, dues de segell de Salomó i una de *Pinguicula vulgaris*. Sobre aquesta fracció de patrimoni vegetal en perill no hi ha cap mesura de preservació; damunt

Home i paisatge al massís del Montseny; una necessitat de reflexió activa.

MARTÍ BOADA

d'elles graviten diverses amenaces, sobre les quals no hi ha cap acció, ni tan sols recomanació que les alliberi del risc. La recollecció és una activitat agressiva i molt gran en moltes poblacions o comunitats d'espècies estèticament atractives com *Tulipa*, *Orchis*, *Galanthus*, *Narcissus*, *Polygonatum*, etc., o d'interès remeier com boixerola, genciana groga, orella d'ós, herba de sant Segimon, herba prima (*Asplenium septentrionale*). Altres s'estan empobrint progressivament per la freqüentació i el consegüent trepig i erosió de les seves localitats. D'aquestes, les més afectades són algunes de les que habiten a les comunitats subalpines culminals del turó de l'Home i les Agudes. En fi, la llista es faria molt llarga i fins probablement avorrida. No voldríem, però, deixar d'esmentar la pèrdua també d'alguns arbres monumentals, com el bedoll de pla de l'Espinal, la freixa gran de l'Estanyol i alguns peus de castanyers de Ridaura.

Epíleg

En definitiva, aquesta seria una petita mostra posada en evidència amb l'esperit de veure si és possible passar del retoricisme brillant, quan es parla en fóruns restringits de la gestió del Parc natural del Montseny, de fer compatible l'ús social i el manteniment dels processos essencials del patrimoni natural. Aquesta reflexió nostra està ben lluny d'ésser tancada. És una seriosa invitació a la reflexió, a la revisió tan desitjable i saludable en qualsevol projecte complex. La responsabilitat de la preservació dinàmica del Montseny no és, malgrat tot, una exclusiva de ningú. Tal com s'ha dit, el Montseny i la seva realitat eco-cultural, constitueixen un tot, descrit biogràficament i geogràficament per diversos autors, amb uns límits ben clars que superen amb escreix la línia arbitrària del Parc. Tot aquest conjunt montsenyenc ha estat ocupat multiseccularment en diferents onades històriques per un poblament humà, que com hem dit abans, ha anat modelant en gran manera el paisatge fins deixar-lo en les condicions en què l'hem trobat actualment. L'anàlisi i l'estudi d'aquestes relacions ens revelen una història doble inseparable: home i paisatge, esdevenint aquest darrer, testimoni inseparable del primer. D'aquesta realitat en sorgiren els vint-i-un municipis pel llom del vell massís. Aquesta realitat constatable revela que tots ells són eco-culturalment montsenyencs. Tant si són grans o petits superficialment o demogràficament, tant si estan ubicats a l'alt o al baix Montseny. Tant si estan afectats o no per l'arbitrària línia del Parc. Definitivament no és més Montseny el verdaguerià cim del Matagalls que la baixa, discreta i bruta conca de la riera de Partegàs. La història del massís no es pot

Diverses personalitats del món de la cultura i de les arts —entre elles l'universal pintor Antoni Tàpies— s'han aplegat sovint a l'entorn d'una taula per tal de demanar una estricta preservació i racionalització del patrimoni natural del Montseny.

mutillar de manera conjuntural. Si actualment uns importants canvis d'ús afecten la regió per llur inqüestionable interès eco-històric, és, tanmateix, inobviament que el col·lectiu humà —tot— que en forma part, participi activament i amb protagonisme real d'aquest canvi, no de manera excloent subsidiària. Els propis projectes culturals, de recerca i dinamitzadors, que afloren de la pròpia regió, s'han de recolzar i no ignorar o dificultar. Els montsenyencs formen part inqüestionable del mateix patrimoni eco-històric del massís. Encara fa pocs dies vàrem sentir dir en boca de Mn. E. Moreau, president de la Federació Europea de Parcs Naturals, que és imprescindible una autèntica voluntat local de Parc. Idea que compartim si no volem el que s'ha dit d'un parc inanimat: xic i fins fastuosos en aparença i buit en continguts.

Per acabar, i pel que fa a la protecció del massís, voldríem recordar que la lluita silenciosa i pública no se la pot atorgar de manera exclusivista ningú, i que s'ha forjat de molt enllà. La primera proclama en aquest sentit segurament és la més antiga del país: la féu l'any 1879 Antoni Massó. El seguiren una corrua centenària de noms, i ben segur que res ha d'impendir, ans el contrari, ateses les constants pèrdues, de prosseguir la tasca indeturable d'estudi i de vigília de tan excepcional llegat.

Marti Boada és naturalista i escriptor.